

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**ДОКЛАД
ЗА ДЕЙНОСТТА
НА ДЪРЖАВНАТА АГЕНЦИЯ ЗА
ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО**

2021 година

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Държавна политика в областта на правата на детето.....	1 стр.
1.	Национална телефонна линия за деца 116 111.....	1 стр.
2.	Съвет на децата.....	7 стр.
3.	Първата „Бяла книга“ в Република България.....	11 стр.
II.	Координация на политиките за деца.....	12 стр.
1.	Национален съвет за закрила на детето.....	12 стр.
2.	Координационни механизми.....	13 стр.
2.1.	Координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца жертви на трафик, завръщащи се от чужбина.....	13 стр.
2.2.	Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция /Координационен механизъм при насилие/.....	14 стр.
3.	Деца, чужденци, търсещи или получили международна закрила в България.....	15 стр.
4.	Работа по международни случаи, свързани с деца.....	16 стр.
5.	Предложения за мерки по чл. 76 от Закона за българските лични документи.....	17 стр.
III.	Мониторинг и контрол на системата за закрила на детето.....	18 стр.
1.	Извършени проверки.....	18 стр.
1.1.	Проверки по сигнал.....	19 стр.
1.2.	Планови проверки.....	21 стр.
1.3.	Последващи проверки.	23 стр.
2.	Издадени задължителни предписания от Председателя на ДАЗД.....	23 стр.
3.	Постъпили жалби и сигнали.....	26 стр.
4.	Консултации на граждани и юридически лица.....	32 стр.
IV.	Насоки, методики, методически указания на ДАЗД.....	33 стр.
V.	Издания на ДАЗД.....	34 стр.
VI.	Административна и административнонаказателна дейност. Предложения за търсене на дисциплинарна отговорност.....	34 стр.

1. Съставени актове за установяване на административни нарушения по ЗЗДет.....	34 стр.
2. Препоръки за търсене на дисциплинарна отговорност.....	35 стр.
VII. Достъп до обществена информация.....	36 стр.
VIII. Актуализиране на вътрешните правила на ДАЗД.....	37 стр.
IX. Мрежова и информационна сигурност.....	37 стр.
X. Кризисни интервенции.....	37 стр.
XI. Поддържане и надграждане на Национална информационна система (НИС).....	38 стр.
XII. Становища по законопроекти.....	39 стр.
XIII. Участие в международни форуми.....	39 стр.
XIV. Изпълнение на проекти.....	44 стр.
XV. Научно изследователска и образователна дейност.....	46 стр.
XVI. Инициативи и събития, свързани с популяризиране на детските права.....	47 стр.
XVII. Участие в проект „Гаранция за детето“.....	49 стр.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Законът за закрила на детето регламентира правомощията на председателя на Държавната агенция за закрила на детето, да осъществява ръководство, координиране и контрол в областта на закрилата на детето. Мисията на агенцията е да следи за състоянието, функционирането и проблемите на системата на закрила на детето в Република България, като се търсят и предлагат решения за подобряване на междуинституционалното сътрудничество, работа по случаи, подкрепа на професионалисти, работещи с деца чрез разработване на насоки, указания, правила и ръководства, организиране на обучения и активно включване на децата чрез изразяване на мнение по всички въпроси които ги касаят.

През отчетната година 2021г. дейността на агенцията беше изцяло съобразена с противоепидемичните мерки, въведени с оглед на установената в страната извънредна епидемиологична обстановка. През годината бяха разработени нови механизми за комуникация и взаимодействие с партньорите, както и осъществяване непрекъснат мониторинг и контрол за спазване на правата на децата.

Въпреки световната пандемия, дейността на агенцията се осъществяваше по предварително утвърден план. Бяха проведени редица срещи и дискусии. Беше осъществяван непрекъснат контрол при постъпили данни за нарушения на правата на детето, чрез провеждане на видеоконферентна връзка.

I. Държавна политика в областта на правата на детето.

1.Национална телефонна линия за деца 116 111.

Националната телефонна линия за деца 116 111 (наричана за краткост НТЛД или линията) за 2021 г., се управлява от Държавната агенция за закрила на детето. През месец май 2021 г. НТЛД навърши една година от както функционира с нов софтуерен продукт, който ДАЗД създаде през 2020 г. в партньорство с „Българска телекомуникационна компания“ ЕАД (Виваком) за обработка и съхранение на данни от обажданията на телефонната линия. Новият софтуер съхранява по-голям обем от база данни, която се използва за анализиране и синтезиране на информацията и провеждане на по-добра политика в областта на закрилата на детето у нас.

През 2021 г. данните на НТЛД показват, че са постъпили 34 751 обаждания, като проведените консултации касаят различни проблеми на

децата. От изключително значение за дейността на линията е своевременната психологическа подкрепа, която се оказва на лицата потърсили помощ.

Графика 1 показва разпределението на обажданията по месеци през календарната 2021 година.

Графика 1.

В началото на година се наблюдава нарастване на броя на обажданията, които са иницирани основно от потребността на децата да общуват с консултантите. През последните месеци (ноември и декември на 2021 г.) системата отчита по-малък брой на регистрираните обаждания. Проведените за този период консултации са в посока оказване на психологическа подкрепа, разрешаване на проблеми, свързани с насилие в семейството, онлайн тормоз в училище, социална тревожност и други емоционални състояния на децата, които споделят на консултантите на линията.

Броят на проведените консултации на линията, на които е оказана и психологическа подкрепа през 2021 г. е 12 276.

Линията е разпознаваема и на нея се обаждат и лица, които търсят информация за конкретна институция или социална услуга в общността, като техния брой възлиза на 471.

От направения анализ е видно, че от общия брой проведени консултации на линията е оказвана психологическа подкрепа на 5 375 деца и 2 995 възрастни. Както през годините, така и през 2021 г. има деца, които тестват линията, като по този начин те се забавляват, провокират консултанта или демонстрират вербална агресия и грубо отношение. Подобно поведение се отчита при всички „горещи линии“ и в други европейски страни.

Системата на линията показва, че за 2021 г. са отчетени – 9 606 тестващи обаждания, като техният брой значително е намалял с 10 086 в сравнение с 2020 г., когато са регистрирани 19 692 тестови обаждания. При тестовите повиквания, обаждачото се лице затваря телефона при отговор от страна на консултанта. Децата се развиват с различно темпо, някои общуват свободно, без притеснения са обаждат на линията и задават въпроси към консултантите. Други деца са по-притеснителни, много често те трудно преодоляват бариерата да заявят проблема, заради който се обаждат и при позвънявания често мълчат, понякога набират НТЛД последователно в определен период от време, преди да се осмелят да споделят въпросите си към консултантите. Така броят на регистрираните мълчаливи обаждания за 2021 г. е 3 096, като техният ръст към намаляване е с 5 829 по-малко от 2020 г.

Важно е да се отбележи, че Държавната агенция за закрила на детето се стреми освен към качество на обслужването на НТЛД и към намаляване на броят на неприетите обаждания.

Данните сочат, че на Националната телефонна линия за деца 116 111 се свързват най-често деца. През 2021 г. обажданията на линията от деца са 8 945, като 4 374 са от момчета, 3 315 от момичета, 1 144 от групи деца и 112 от дете, при което не е посочен пола. През последните три години се наблюдава тенденция броят на обаждания от момчета да е повече от този на момичета. Децата проявяват интерес към темите за взаимоотношенията с други деца и потребността им от общуване.

Броят на обажданията на НТЛД според възрастта на децата показва, че най-голям интерес към линията има от младите хора на възраст между 15 и 17 г. През 2021 г. най-много обаждания има от 16-годишните – 1 256 обаждания, следвани от 15-годишните със 1 185 и 17-годишните с 1 122 обаждания. На телефонната линия се обаждат и 18-годишните, като

системата показва 390 обаждания. Тийнейджърите на възраст 14 г. са с 858 обаждания, а 13-годишните с 603. Данните показват интерес към линията и от по-малките деца на възраст между 10 и 12 г. Постъпват и обаждания от възрастни, за да сигнализират за деца на по-ниска възраст.

Потребността на децата и възрастните, които се грижат за тях от получаване на безплатна професионална консултация от психолог се потвърждава от случаите на обаждания, в които лицата изказват благодарност по време на самото обаждане. Отчита се повишаване на броя на обажданията се възрастни, които заявяват различни нужди, свързани с безопасността и възпитанието на децата. Очертава се тенденция за повишаване на нуждата от кризисно консултиране, по повод на постъпили сигнали за насилие, заявени суицидни мисли или кибертормоз.

От анализите е видно, че все повече възрастни търсят подкрепа от линията. В консултациите с родители въпросите, които предимно се обсъждат са свързани с режима на лични отношения с децата и с нарушаването му от другия родител. Преобладават обаждания от възрастни лица, търсещи съдействие за възпитанието на своите деца или консултация във връзка със спазването на режима на личен контакт с децата при разделени или разведени родители. Голям брой родители се обаждат с цел подаване на сигнал, най-често, за да сигнализират за собственото си дете, че е в риск, в случаи, когато има заведени дела за определяне на родителски права или при развод. В голяма част от случаите линията е възможност за тези родители за подаване на сигнал и се използва с цел да навредят на другия родител. В тези случаи се въвличат децата и се използват като средство за постигане на надмощие в спор при родителски конфликти. Често обажданията се родители съобщават на консултантите, че са насочвани да подават сигнали към НТЛД от своите адвокати, а в някои случаи сигналите са подавани директно от юридически лица, представляващи една от страните в спора за родителски права. Данните от системата на НТЛД показват, че обажданията на майки през 2021 г. са 489, като при 115 от тях е подаден сигнал за дете в риск. Обажданията от бащи са 654, като при 125 от тях са подадени сигнали.

На НТЛД 116 111 освен родители се обаждат и загрижени възрастни, най-често граждани, които стават свидетели на деца, които просят предимно в столицата и по-големите градове, обаждат се лица, представящи се за роднини на дете или група деца, за да съобщят за недобра грижа към децата

от страна на родителите или за да съобщят, че един или двамата родители са заминали да работят в чужбина, поверявайки им грижата за малолетните деца на тях без да им искат съгласие. При 135 от постъпилите обаждания, лицата се представят за роднини на дете, 134 са от лица, представящи се за баба на дете, 31 обаждания от лица, представящи се за дядо на дете и 676 обаждания от други възрастни, сигнализиращи за дете или търсещи информация по въпроси, свързани с деца.

Задържа се и тенденцията към покачване броя на сигналите, подадени от несвързани със семейството лица, най-често съседи. През 2021 г. има постъпили 193 обаждания от лица, представили се за съседи, за да сигнализират за деца в риск.

През 2021г. общия брой на подадените сигнали към Дирекция „Социално подпомагане“ за деца в риск чрез НТЛД са 1018, от тях има регистрирани 738 сигнала за съобщено насилие над дете. Най-много – 319 са за физическо и психическо насилие, на второ място 216 за съобщено психическо насилие, на трето място със 199 обаждания се сигнализира за пренебрегване на дете, а с 55 за физическо насилие. Регистрирани са 13 обаждания за комбинирано – физическо, психическо и сексуално насилие, 11 за склоняване към сексуално насилие, 8 за блудство, 3 за сексуално и физическо насилие, 2 за инцест.

По отношение на мястото, където се извършва насилието, обаждателите се съобщават, че насилието над детето или децата (много често братя и сестри), за които се подава сигнал се случва в семейството при 605 обаждания, при 39 е заявено, че е при роднини, на улицата при 46 обаждания, 30 на обществено място, 20 в училище, 20 в социална услуга от резидентен тип, единични са сигналите за насилие в осиновително, приемно семейство и насилие преживяно на друго място.

За удостоверяване истинността на съобщеното в сигнала се извършва проверка от отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“. ДАЗД мониторира, координира и контролира работата по постъпилите сигнали на линията към отдел „Закрила на детето“, а при необходимост ги изпраща по компетентност и към други институции – Районни управления „Полиция“, Регионални управления на образованието, Спешна помощ, насочва гражданите към директорите на училища,

педагогически съветници и психолози в училища, с цел постигане на ефективност и ефикасност на работата по случаи на деца в риск.

Данните показват значително увеличение на броя на обаждщите се лица след направените нововъведения във функционирането на НТЛД. Постъпилата информация чрез системата на линията показва, че децата и възрастните имат доверие на НТЛД 116 111.

През 2021 г. ДАЗД стана член на Глобалната мрежа за помощ на деца – Child Helpline International, (СНІ), която е представена в 139 държави и има 166 членове, като има сключено Споразумение за членство.

Участието на НТЛД 116 111 в Child Helpline International дава повод за сравнение на линията в Република България с такива линии, които действат и функционират в другите страни. Чрез НТЛД, агенцията споделя и представя своя дългогодишен опит в управлението ѝ от 2009 г. като непрекъснато се стреми да подобрява обслужването към децата и възрастните.

През изминалата година от страна на ДАЗД бяха предприети редица действия за популяризиране на дейността на НТЛД, чрез децата от Съвета на децата, професионалисти работещи с деца и граждани на територията на цялата страна, синдикални образователни институции, директори на детски градини и училища, национални и регионални медии, общините в Република България и гражданския сектор, метростанциите на Софийското метро, както и дигитални табла на офисите на Виваком. Популяризирана е ѝ дейността на линията в Google, Фейсбук, Инстаграм и други източници.

Държавната агенция за закрила на детето разработи нова версия на сайта на линията, както и банер, който е бърза връзка към сайта на Националната телефонна линия за деца 116 111. Банерът беше поставен на сайтовете на редица институции, медии и организации.

Разработеният сайт 116 111 има директна връзка към Национална система 112 и съдържа материали за деца на достъпен език, по теми, които ги вълнуват, както и такива за родители и професионалисти, работещи с деца.

Популяризирането на НТЛД е включено и в работния план между ДАЗД и Детския фонд на ООН (УНИЦЕФ), изготвен въз основа на Програмата за сътрудничество в страната за периода 2018-2022 г.

ДАЗД полага усилия да популяризира дейността на Националната телефонна линия за деца 116 111 и тя е припознавана от децата, гражданите и професионалистите, работещи с деца като услуга към агенцията. През последната година е видно, че усилията в тази посока дават резултат и доверието на обществото към линията е все по-голямо.

На европейско, национално, регионално и местно ниво НТЛД 116111 е разпознаваема от децата, родителите, професионалистите работещи с деца, национални и международни комитети, национални и международни комисии и работни групи като услуга, управлявана и обслужвана от ДАЗД, гарантирайки спазване на правата на децата в страната и в подкрепа в техния най-добър интерес.

За поредна година ДАЗД алармира, че функционирането на телефонната линия е подложено на риск, поради необходимостта от ежегодното провеждане на обществена поръчка.

2. Съвет на децата - дейности и инициативи.

Съветът на децата е консултативен орган към Председателя на ДАЗД и от 2003 г. работи в изпълнение на основните принципи на Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето. Основната му цел е да насърчи детското участие в процеса на разработване на политики за децата и вземане на решения. В Съвета на децата са включени представители от 28-те административни области в страната, 4 квоти за деца от уязвими групи и 1 квота за представител на децата, получили международна закрила в България.

През 2021 г. са проведени 5 редовни заседания на Съвета на децата (две присъствени и три в онлайн платформата Zoom).

През месец март 2021 г., в гр. Пловдив се проведе първото за годината заседание, на което са представени и обсъдени темите, свързани с медийната грамотност, източниците на информация в дигиталната среда, разпознаването на фалшивите новини, формиране на умения за видеопредставяне, умения за презентирание, лидерство, представяне на

концепции, популяризиране на Националната телефонна линия за деца 116 111 и др.

През месец юли 2021 г. в гр. Приморско се проведе второто за годината редовно заседание на Съвета на децата. По време на заседанието членовете на Съвета се включиха активно в детските консултации, относно разработването на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето (2022 – 2027 г.). Държавната агенция за закрила на детето е избрана да партнира на Управителния комитет по правата на детето към Съвета на Европа, за да се чуе мнението на българските деца в новият стратегически документ. Република България е една от 10-те страни членки на Съвета на Европа, по тематичния приоритет: „Даване на глас на всяко дете“. Участието на деца в процеса на изготвяне на „Стратегията“ гарантира, че техните потребности ще бъдат чути и отразени в изготвянето на този важен документ. По време на това заседание, консултациите се проведоха в рамките на три сесии, като децата имаха възможност да изразят своето мнение по темите: политики и вземане на решения, семейство/институционална грижа, образование и здраве. Децата дискутираха и върху теми свързани със дискриминацията, влиянието на семейството, правото на детско участие. В заключителната фаза на заседанието от самите участници бяха направени предложения и препоръки, свързани с подобряване на живота на децата и тяхното благосъстояние.

През месец октомври 2021 г. се проведе трето заседание на Съвета на децата по време на което бяха представени презентации, свързани с детското участие, както и резултатите от проведените през м. юли 2021 г. детски консултации относно изготвянето на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2022-2027 г.

През месец ноември 2021г. се проведе четвъртото заседание на Съвета на децата, в което участва и г-жа Кристина де Бройн – представител на УНИЦЕФ – България. На заседанието представители на УНИЦЕФ – България представиха U-Report, Глобална младежка платформа на УНИЦЕФ, Националната кампания и платформа за подкрепа и кампанията и платформата за дигитална грамотност Cyber survivor.

По време на петото заседание, проведено в края на календарната година е проведен избор на Председателски съвет на Съвета на децата (председател, заместник-председател, организационен секретар и

летописец). Гласуването за този съвет се проведе онлайн в платформата Google. В петото заседание участва и заместник-министър на труда и социалната политика, който представи на членовете пилотния проект „Европейска гаранция за детето“ в България. Представители на Съвета на децата от областите Бургас, Стара Загора и Сливен, които участват в дейността „Деца изследователи“, в рамките на пилотния проект представиха реализираните дейности до момента.

Дейността на Съвета на децата към председателя на ДАЗД е публикувана на интернет страницата на Държавната агенция за закрила на детето.

Председателят на Съвета на децата участва в Научно-практическа конференция с международно участие на тема: „30 години Конвенция за правата на детето в Република България и идеите на Корчак за утвърждаване на правата на децата“, организирана от Факултета по педагогика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, съвместно с Държавната агенция за закрила на детето, Полски културен институт – София и Фондация „Приятелите за Корчак“.

В качеството си на член, представляващ Република България, председателят на Държавната агенция за закрила на детето д-р Елеонора Лилова участва в четвъртото пленарно заседание на Управителния комитет за правата на детето (CDENF) към Съвета на Европа. Заседанието предостави възможност да бъдат представени резултатите от проведеното в България и Европа допитване с деца и младежи, свързано с разработването на новата Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето 2022-2027 г. На проведеното заседание членовете на Комитета имаха възможност да чуят изказванията на представители на Съвета на децата, представени в тяхно видео обръщение, чрез което те отправят послание от името на децата в България за проблемите на децата, възможните решения и как самите те желаят да бъдат въввлечени в този процес. Членове на Съвета на децата имаха възможност да участват в дискусия и да отговорят на въпроса „Какво очаквате от Вашето национално правителство?“ Конкретни предложения и мнения на Съвета на децата са включени в проекта на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2022-2027 г.

През изминалата 2021г. Съветът на децата представи своето мнение по темата: „Как COVID-19 промени живота на децата“. Получените

материали бяха обобщени и бе изготвен анализ. Децата коментираха различни въпроси, свързани с образованието, здравословното състояние, свободното време, психическото, емоционалното и физическото здраве на децата, несигурността, страха, самотата, неравенствата сред децата по време на пандемия и др. Съща така те споделиха, че имат нужда от осигуряване на психологическа и емоционална подкрепа.

През 2021 г. Съветът на децата участва на ежегодното отбелязване на Международния ден за безопасен интернет: „Заедно за по-добър интернет. Фалшива новина или истина“, организиран от Националния център за безопасен интернет. Събитието се излъчи на живо във Facebook. Представителите на детския глас в България изразиха мнение, че в училище трябва да има отделни часове за безопасност в интернет, в които чрез примери, дискусии и съвети децата да се информират, как да учат и да се забавляват безопасно в дигиталната среда.

Представители на Съвета на децата активно участваха в организираната от ДАЗД дискусия на 03.06.2021 г. по повод отбелязването на 30 години от Конвенцията на ООН за правата на детето в България. По време на дискусията се отбеляза постигнатото в политиките за децата в България, отразени в първата „Бяла книга за детето“ свързани с благосъстояние, социално включване, детско здравеопазване и образование, спорт, култура за децата и с децата.

Членове от Съвета на децата участваха и в кампанията „Моите права, моят глас“, организирана от Делегацията на ЕС към Съвета на Европа и постоянните представителства на Андора и Сан Марино към СЕ.

През 2021 г. Държавната агенция за закрила на детето създаде „Алумни“ клуб на Съвета на децата към председателя на ДАЗД. Неговата цел е да насърчи ползотворните взаимоотношения, както между членовете и приятелите на Детския съвет, но и да им даде възможност се включат в инициативи и кампании, насочени към гарантирането на правата на децата и осигуряването на щастливо детство за децата на България.

През 2021 г. по поръчка на ДАЗД е проведено изследване на тема: „Правото на избор в живота на децата в Република България“. Изследването е реализирано от изследователски екип от Факултета по педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“. Основната цел на изследването е проучване на

мнението на деца, членове на Съвета на децата относно реализацията на правото на избор в живота на децата в Република България.

Изследването е осъществено по график, съобразно желанията и възможностите на членове на Съвета на децата за включване в една от фокус групите. Реализирани са 5 фокус групи и полуструктурирани интервюта, в които се включиха общо 29 деца, в т.ч. и 2 деца от уязвими групи. Изготвен е подробен доклад с резултатите от изследването, който включва не само мнението на децата по темата за правото на избор на децата в България, но и конкретни предложения и препоръки свързани с правата на децата. Направен е извод, че децата в България не са достатъчно добре запознати с органи и институции, към които да се обърнат за изразяване на мнение, притеснения, очаквания. По отношение на отговорностите и задълженията, произтичащи от упражняването на правата, децата споделят, че са значително по-добре запознати с отговорностите и задълженията си, в сравнение с правата си. Правото на избор участниците в изследването определят, като свобода и като възможност.

Резултатите от проведеното изследване ще се използват при разработване на политики за децата и семействата.

3. Първата „Бяла книга“ в Република България.

По случай 20-годишнината от своето създаване Държавната агенция за закрила на детето **създаде първата за България „Бяла книга за детето“**. Документът е още едно усилие да насочим вниманието към въпросите, които в най-голяма степен засягат живота на нашите деца и е повод за равностметка и дискусия за промените във връзка с подкрепящата детето и родителите роля на държавата.

Бялата книга е своеобразен пътеводител в това наше търсене. Тя представя постиженията в грижата за благосъстоянието на децата през последните 10 години в България.

В „Бялата книга за детето“ са структурирани и представени материали, предоставени от министерства, агенции и организации, които отразяват разработени и внедрени политики за развитие и закрилата на детето у нас. В нея се очертават редица предизвикателства пред българските институции и обществото като бяха взети предвид оценките и нагласите от страна на родители, граждани и експерти. Представени са мнения на деца, членове на Съвета на децата към председателя на ДАЗД. Книгата може да се използва

като отправна точка и помощник в сферата на законодателството, като пътеводител към бъдещето на здрави и щастливи български деца.

Представени са постиженията за децата у нас по темите: благосъстояние, социално включване, детско здравеопазване, образование, спорт, култура, сигурност за нашите деца, както и резултатите от проведеното по поръчка на ДАЗД Националното представително проучване за нагласите на обществото по важни въпроси за децата. В документа са определени и част от предизвикателствата в политиките за децата у нас, както и мнения по темите в нея от деца, членове на Съвета на децата към председателя на ДАЗД.

В „Бяла книга за детето“ са поставени важни слогани: „България расте с децата си“ и „Нека заедно постигаме повече за децата!“.

Първата дискусия с представители на всички заинтересовани страни – експерти от министерства, агенции, академична общност, синдикати, представители на детския глас от Съвета на децата към председателя на ДАЗД и др. се състоя в литературен клуб „Перото“ в гр. София, през месец юни 2021 г. във връзка с отбелязването на 30-годишнината от ратифицирането на Конвенцията на ООН за правата на детето в България и по повод липсата на Национална стратегия за детето, както и за трета поредна година Национална програма за закрила на детето, предвид сложната политическа обстановка у нас.

II. Координация на политиките за деца.

1. Национален съвет за закрила на детето.

През месец април 2021 г. се проведе 45-тото редовно заседание на Националния съвет за закрила на детето (НСЗД). Заседанието премина с отбелязването на 20 години от създаването на ДАЗД и благодарност към членовете на НСЗД за партньорството и постиженията в работата по програми и проекти за децата у нас. С признателност за дейността на членовете на Съвета, допринасяща за по-добър живот на всяко дете и по повод 20 години от създаването на ДАЗД, председателя д-р Елеонора Лилова удостои с отличителен знак 24 от членовете на НСЗД, които са представили своите добри практики на заседанията на Съвета в последните две години. По време на заседанието бе представената информация за приетата Стратегия на Европейския съюз за правата на детето, както и за създаването на Европейската гаранция за детето. Новата Европейска стратегия предоставя цялостна рамка за правата на децата, като целта ѝ е да

обедини всички съществуващи и бъдещи действия и политики на Европейския съюз в тази област.

Основният акцент в събитието бе представянето на членовете на НСЗД на „Бяла книга за детето“ на ДАЗД, която е важен документ за постиженията и предизвикателства пред политиките за децата у нас през последните 10 години.

Към НСЗД е създадена междуведомствената експертна група която има за цел да изработи механизъм за изпълнение на препоръките на Комитета на ООН за правата на детето. През м. август 2021 г. чрез Министерство на външните работи в Държавната агенция за закрила на детето се получи Въпросник от Секретариата на Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека и нота. С нотата Република България се приканва да представи VI-ти и VII-ми консолидирани периодични доклади по прилагането на Конвенцията на ООН за правата на детето. В тази връзка, ДАЗД продължи да събира и обобщава получената от институциите информация. Въпросникът е представен на вниманието на ангажираните институции и всички членове на групата.

2. Координационни механизми.

2.1. Координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца жертви на трафик, завръщащи се от чужбина.

Една от водещите дейности на ДАЗД е прилагането на Координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца жертви на трафик, завръщащи се от чужбина. Механизъм, за чието изпълнение агенцията работи активно в сътрудничество с компетентните български и международни институции по конкретни случаи на деца–български граждани, които пребивават в чужбина без придружител и деца–жертви на трафик на територията на редица страни в Европа.

Координационният механизъм регламентира конкретните задължения за взаимодействие на ангажираните субекти, а ефективното му прилагане, което представлява добра практика за междуинституционален и интердисциплинарен подход, доведе до първоначално рязко увеличение на реферираните случаи с деца.

През изтеклата 2021 г. Държавната агенция за закрила на детето координира предприемането на спешни мерки за закрила за 27 деца (20 момичета и 7 момчета). Децата са български граждани, които са станали жертва на трафик с цел сексуална, трудова експлоатация или са изоставени от техните родители или близки.

2.2. Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция /Координационен механизъм при насилие/.

Държавната агенция за закрила на детето в партньорство с Агенцията за социално подпомагане ежегодно извършва мониторинг на прилагането на Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция /Координационен механизъм при насилие/. В тази връзка, и на основание чл. 36г (в сила от 01.07.2020 г.) от Закона за закрила на детето, ДАЗД разработи електронна платформа <https://sacr.kontrax.bg/> за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи по този механизъм. По своята същност платформата съдържа информационна карта, с конкретни индикатори, предоставяща възможност за електронно попълване на данните от дейността на мултидисциплинарните екипи по механизма. Електронното попълване на данни и отчитане на дейността на екипите по Координационния механизъм по насилие допринася за оптимизиране на целия процес по събиране, обработване и анализиране на данните, касаещи дейността на екипите, ангажирани с изпълнението му.

ДАЗД администрира работата на уеб-базирана платформа за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи, създава и редактира акаунтите и правата на потребителите на системата. Постъпилите данни от всички Регионални дирекции за социално подпомагане в страната са обработени, обобщени и е създадена база данни със съответната информация.

През 2021г. е подготвен мониторингов доклад на Координационния механизъм при насилие за 2020 г., който е публикуван на електронната страница на Държавната агенция за закрила на детето в раздел Политики/Доклади и отчети: <https://sacr.government.bg/политика/доклади-и-отчети>.

Във връзка с ежегодното проучване от УНИЦЕФ на специфични показатели, свързани със закрилата на децата, експерти от агенцията изпратиха попълнен Въпросник, който съдържа данни: от Мониторинговите доклади на прилагането на Координационния механизъм при насилие, съгласно чл. 36г от Закона за закрила на детето, за периода 2015 – 2020 г., информация от Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ за броя на подадените жалби в ДАЗД за нарушени права на деца, подадени от граждани (включително и от деца), както и от други институции за периода 2015 – 2020 г.

С влизането в сила на Закона за качеството на социалните услуги на 1 юли 2020 г., влязоха в сила и промените в Закона за закрила на детето, като Координационния механизъм за насилие стана част от този закон. В изпълнение на този нормативен акт, мониторинга на случаите на насилие над деца ще продължи да се осъществява от ДАЗД.

Мониторингът на случаите на насилие над деца е важен за създаването на гъвкави механизми за взаимодействие, както и за създаване на целенасочени политики и законодателство за подобряване на междуинституционалното сътрудничество и координирана реакция. Важен е също така и за създаването на превантивни механизми за децата от ранна възраст.

3. Децата, чужденци, търсеци или получили международна закрила в България.

На основание сключено на 16.02.2016 г. Споразумение за сътрудничество, взаимодействие и обмен на информация между ДАЗД и Държавна агенция за бежанците (ДАБ) при Министерския съвет, ДАБ предоставя ежемесечно обобщени данни за деца-чужденци на територията на Република България, търсеци и/или получили международна закрила. От месец януари 2021 г. до края на годината в ДАЗД са обработени 4131 преписки, свързани с регистрирането и предприемането на процедура за международна закрила на непридружени деца от трети страни. В последното тримесечие на 2021 г. се наблюдава тревожно покачване на случаите на непридружени деца. Във връзка с трудностите, които срещат органите на МВР и социалните служби по места, по инициатива на ДАЗД е организирана среща на заинтересованите институции, в която се включиха и представители на Дирекциите „Социално подпомагане“ – Пазарджик и

Шумен, където ДАЗД отбеляза повишен брой на случаите, свързани със залавянето на големи групи мигранти, сред които и непридружени деца.

4. Работа по международни случаи, свързани с деца.

През отчетния период ДАЗД е работила по 249 случая на деца с международен елемент за общо 370 деца. Тези случаи са свързани предимно с:

- нарушен режим на лични контакти, родителски конфликти и домашно насилие;

- социални проучвания за български деца и техните семейства, по молба на чужди социални служби във връзка с реинтеграция в биологичното семейство в България или в чужбина и/или предприета мярка за закрила на територията на чуждата държава;

- negliжиране, не полагане на грижи от страна на родителите, домашно насилие, опасност за физическото и емоционалното развитие на български деца от страна на родителите им в чужбина, което е наложило предприемане на мерки за закрила от страна на чуждите социални власти;

- отговори до български съдилища, които са постановили извършване на социални проучвания на родител/и, които постоянно пребивават на територията на чужда държава;

- информиране на български социални служби за осъществявани наблюдения от чужди социални власти спрямо български деца, пребивавали на територията на чужда държава;

- съдействие за установяване на местонахождението на деца и извършване на социално проучване и оценка на риска за тях;

- български деца, родени в чужбина, завърнали се в България заедно с техните родители без документи и гражданска регистрация и съдействие за издаване на акт за раждане;

- случаи свързани с осъществяване на процедура по настойничество и попечителство на български деца в чужбина, за които се информират своевременно българските социални служби;

- случаи на изоставени в чужбина български деца.

Във връзка с работата по случаите на тези деца са информирани съответните дирекции „Социално подпомагане“; посолства на Република България в чужбина; Министерство на труда и социалната политика; Агенция за социално подпомагане; Министерство на външните работи; Министерство на вътрешните работи; Дипломатически мисии; Министерството на регионалното развитие и благоустройството и др.

През 2021г. ДАЗД продължи да полага усилия, за разрешаването на случаите на тези деца, както в страната, така и в чужбина,

5. Предложения за мерки по чл. 76 от Закона за българските лични документи.

За отчетния период председателят на ДАЗД д-р Елеонора Лилова е изпратила 22 становища с предложения до министъра на вътрешните работи за налагане на мерки по чл. 76а от Закона за българските лични документи. Налагането на мярка за не напускане на българската държава на децата за срок до две години или до пълнолетие на тях, служи като охранителна мярка с цел превенция от повторно извеждане на децата за въвличането им в сексуална и трудова експлоатация, използването им за просия или negliжирането им, както и въвличане в неблагоприятни дейности.

През изтеклата година ДАЗД продължи да осъществява непрекъснато взаимодействие с българските представителства в чужбина чрез Министерството на външните работи при случаи на деца с международен елемент, като се обменя информация със съответните ведомства, институции и организации на други държави, отговарящи за закрилата на детето, при спазване на условията и реда по Закона за защита на личните данни, във взаимодействие с Комисията за защита на личните данни.

Децата, жертви на трафик са деца в риск и спрямо тях се предприемат подходящи мерки за закрила по реда на Закона за закрила на детето. Случаите се наблюдават от социални работници от отделите „Закрила на детето“ към дирекциите „Социално подпомагане“ в едногодишен срок, с цел оказване на необходимата подкрепа и предотвратяване на нови случаи на въвличане на децата в повторен трафик, както и предотвратяване на възможността други деца от семейството да бъдат въвличени в този процес.

В ДАЗД съществува установена практика за получаване на актуална информация на всеки три месеца за всяко дете-жертва на трафик, настанено в Кризисен център, с цел проследяване на грижата и развитието на случая. Тази практика дава възможност за интензивен мониторинг и предоставяне на адекватна методическа подкрепа от страна на експертите на ДАЗД, на социалните работници, работещи по тези случаи. Качеството на грижите, предоставяни в Кризисния център, подлежи на редовен мониторинг и контрол от страна на ДАЗД и местните общински власти.

III. Мониторинг и контрол на системата за закрила на детето.

1. Извършени проверки.

През 2021 г. служителите на ДАЗД извършиха общо 243 броя проверки, от които:

- 64 (шестдесет и четири) броя проверки по сигнал;
- 174 (сто седемдесет и четири) броя планови проверки от 3 тематични планови проверки и контрол на дейността на Центъра за прием на обаждания на НТЛД 116 111;
- 5 (пет) броя последващи проверки за проследяване изпълнението на дадени задължителни предписания след извършени проверки.

От посочения брой проверки 136 бр. са за подаден сигнал за насилие над дете. Предвид въведената извънредна епидемична обстановка през годината, 3 от извършените проверки по сигнал, както и една последваща и 7 планови проверки са извършени дистанционно.

Видно от разпределението на извършените проверки, при осъществяване на контролната си дейност служителите на ДАЗД са осъществили правомощията си в следните обекти:

Обекти	Общ брой	Вид на проверката		
		По сигнал	После д-ваща	Пла- нова

отдели „Закрила на детето” към дирекции „Социално подпомагане”	55	19	2	34
образователни институции (училища и детски градини)	79	25	0	54
лечебни заведения	24	0	0	24
ЦНСТ	23	11	1	11
доставчици на други социални услуги за деца	35	9	2	24
регистрационно-приемателни центрове	5	0	0	5
Център за прием на обаждания на НТЛД 116 111	22	0	0	22
Общо:	243	64	5	174

1.1.Проверки по сигнал.

През 2021 г. служителите на ДАЗД са извършили 64 проверки по сигнал в различни образователни и социални заведения, както и отдели „Закрила на детето” към дирекциите „Социално подпомагане” на територията на страната. Водещи по брой са извършените проверки в образователните заведения – 25 бр. (39%) и дирекциите „Социално подпомагане – 19 бр. (30%). Следват Центровете за настаняване от семеен тип – по 11 бр. (17%) и доставчиците на други социални услуги за деца – 9 бр. (14%).

Най често установените пропуски в резултат на контролната дейност в дирекциите „Социално подпомагане” касаят: липса на заложените дейности за поддържане на регулярни контакти на дете, изведено от семейството, с родителите; пропуски във воденето на задължителната документация; съставени са социални доклади за оценка на сигнал, без да е извършено пълно проучване от всички възможни източници; при съставяне на оценка на сигнал липсва яснота по отношение на рисковете за детето; липса на отговори до податели на сигнал – родители на детето, във връзка с

предприети от ДСП действия; няма практика при наличие на ново и съществено обстоятелство да се актуализира оценката на случая и плана за действие; не се въвличат активно в работата членове на разширеното семейство, които са ресурс за повлияване в работата по случаите и др.

От извършените 25 проверки по сигнал през отчетния период в образователни институции, в 24 случая (96%) е проверявано правото на детето на закрила срещу насилие по чл. 19 от Конвенцията на ООН за правата на детето, както и правото на детето на закрила, регламентирано в чл. 10, ал. 1 от Закона за закрила на детето. В резултат на контролната дейност в училища, детски градини, центрове за подкрепа за личностно развитие са установени следните пропуски и нарушения: не са предприети действия за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на дете с проблемно поведение; липса на изготвени отговори на регистрирани жалби; използване на нерегламентирани методи за възпитание на дете в адаптационния период; контролната дейност на директора не се документира или не се извършва такава; в част от обектите няма разписан ред за регистриране и разглеждане на жалби, сигнали и оплаквания, както и неспазване на регламентирания такъв в други образователни институции; няма разработени единни правила за действие при в случай на тормоз над дете, както и няма регистър за вписване на ситуации на тормоз над дете и др.

През изтеклата година от страна на ДАЗД са извършени 20 проверки на доставчици на социални услуги, като при 17 (85%) от проверките е изследвано и правото на детето за закрила от насилие. Констатирани са следните най-често срещани пропуски и нарушения: в Правилника за дейността и вътрешния ред не са описани дисциплинарните и ограничителните мерки, които могат да се прилагат спрямо настанените деца; не са въведени Регистри за инциденти, в които да се отразяват настъпили събития, при които е настъпил риск за живота и здравето на настанените деца, за инцидентите не се уведомяват родителите/законните представители на децата; в длъжностните характеристики не е регламентирано изискване за спазване на Етичния кодекс на работещите с деца, и задължението да познават и прилагат международното и националното законодателство в областта на закрилата на детето, включително чл. 7 от ЗЗДет.; липсват правила за предоставянето и разходването на средствата за джобни разходи на децата; плановете за грижи на децата не са преразгледани, независимо от наличието на нови съществени обстоятелства във връзка с подадените от тях жалби за насилие;

в основната си част съставените оценка на потребности и план за грижи на детето се припокриват, като са вписани идентични дейности и др.

От извършените проверки, 12 са по сигнали, подадени на Националната телефонна линия за деца (НТЛД) 116 111.

1.2. Планови проверки.

През 2021 г. от председателя на ДАЗД са възложени три тематични планови проверки, в резултат на което е осъществен контрол в 152 обекта, по утвърден план.

Първата планова проверка е тема ”Работа по превенция на насилието и подкрепа на деца, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“. Методиката за извършването ѝ предвижда използването на интегриран метод на проверка в различни обекти на ниво община – ДСП, образователни институции – училища и детски градини, социални услуги резидентни и такива в общността, СПИ, ВУИ и МБАЛ. Проверката е относно спазване правата на детето, регламентирани в чл. 3, т. 2 и чл. 19, т. 1 и т. 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето, както и чл. 11, ал. 2 от Закона за закрила на детето. Целта е изследване на ефективността в работата на различните обекти, по предотвратяване и рехабилитация на различни видове насилие върху децата и между децата. Изготвен е Анализ на резултатите от извършена тематична планова проверка ”Работа по превенция на насилието и подкрепа на деца, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“ и резюме на същия. Анализът е изпратен на Министерство на вътрешните работи, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Агенция за социално подпомагане, Министерство на правосъдието, главния прокурор на Република България и Национално сдружение на общините в Република България, за предприемане на действия по компетентност. Резюме на анализа е публикуван на електронната страница на ДАЗД.

Втората планова проверка на тема ”Работа по превенция на насилието и подкрепа на деца, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“. Методиката за извършването ѝ предвижда използването на интегриран метод на проверка в различни обекти на ниво община – ДСП, образователни институции – училища и детски градини,

социални услуги резидентни и такива в общността, СПИ, ВУИ и МБАЛ. Проверката е относно спазване правата на детето, регламентирани в чл. 3, т. 2 и чл. 19, т. 1 и т. 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето, както и чл. 11, ал. 2 от Закона за закрила на детето. Целта е изследване на ефективността в работата на различните обекти, по предотвратяване и рехабилитация на различни видове насилие върху децата и между децата. Изготвен е Анализ на резултатите от извършена тематична планова проверка относно спазване правата на детето в териториалните поделения на Държавната агенция за бежанците 2021 г. и резюме на същия. Анализът е предоставен на Държавната агенция за бежанците, а резюмето на същия на Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Агенция за социално подпомагане, Национална здравноосигурителна каса и Национално бюро за правна помощ, за предприемане на действия по компетентност. Резюме на анализа е публикуван на електронната страница на ДАЗД.

Третата планова проверка е на тема „Работа по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти“. Основната цел на тематичната проверка е да бъде събрана обективна информация за действията и мерките, които се предприемат от ДСП, образователни институции (училища и детски градини), социални услуги в общността и ОПЛ, в случаите на родителски конфликти, с оглед гарантиране на висшите интереси на децата и правото на детето, което е отделено от единия или от двамата си родители, да поддържа лични отношения и пряк контакт с двамата си родители редовно, освен ако това противоречи на висшите интереси на детето. Методиката за извършването ѝ предвижда използването на интегриран метод на проверка в различни обекти на ниво община – ДСП, образователни институции (училища и детски градини), социални услуги в общността и ОПЛ. Проверката е относно спазване правата на детето, регламентирани в чл. 3, т. 1 и т. 2 и чл. 9, т. 3 от Конвенцията за правата на детето, както и правото на закрила на детето, регламентирано в чл. 10, ал. 1 от Закона за закрила на детето, чрез изследване на ефективността в работата на ангажираните институции по случаи на родителски конфликти, в които са въввлечени деца. За резултатите от плановата проверка е изготвен анализ, който се предвижда да бъде изпратен на заинтересованите страни и отговорни институции.

1.3. Последващи проверки за проследяване изпълнението на дадени задължителни предписания.

През изминалата 2021 г. са извършени 5 бр. проверки за проследяване на изпълнението на дадени задължителни предписания (ДСП – Лозенец, гр. София, ЦОП – с. Ново село, общ. Ново село, ДСП – Вълчи дол, Преходно жилище – с. Ново село, ЦНСТДБУ № 2 – гр. Мездра). В един от обектите е установено неизпълнение на задължително предписание и е издаден Акт за установяване за административно нарушение на основание чл. 45, ал. 9 от ЗЗДет.

2. Издадени задължителни предписания от Председателя на ДАЗД.

В резултат на извършения контрол през изминалата 2021 година, председателя на ДАЗД е издал 141 бр. задължителни предписания (ЗП) с 556 конкретни мерки, придружени с писмени методически указания за изпълнението им и механизъм за взаимодействие между отговорните институции.

В ДАЗД са постъпили отговори за изпълнение на задължителни предписания от ръководителите на 129 институции, а за 9 от проверени обекти срокът на предписанията към 31.12.2021 г. не е изтекъл. Няма постъпила обратна информация за изпълнението от страна на 3 институции. За отчетния период са обжалвани две ЗП – на 178 ОДЗ „Сребърно копитце“ - гр. София и на Център за социална рехабилитация и интеграция на лица и деца, жертви на насилие (ЦСРИЛДЖН) - гр. Ловеч.

Забележка: В настоящия отчет се анализират само ЗП от проверките по сигнал, тъй като за получените резултати от извършените тематични планови проверки са изготвени отделни анализи.

През 2021 г. от председателя на ДАЗД при извършени проверки по сигнал са издадени 56 бр. ЗП с 272 конкретни мерки:

- 16 бр. ЗП с 64 конкретни мерки на дирекции „Социално подпомагане“;
- 22 бр. ЗП със 109 конкретни мерки на образователни заведения;
- 18 бр. ЗП с 99 конкретни мерки на доставчици на социални услуги.

При проверките в образователните заведения (10 училища и 12 детски градини) са констатирани пропуски, за отстраняването, на които са дадени задължителни предписания изискващи да се осъществява системен вътрешен контрол; да се планира работата на комисията за превенция на риска и комисията по етика; всички жалби и сигнали за нарушаване на етичните правила за поведение на служителите в детското заведение да се разглеждат от комисията по етика; да бъдат разработени единни правила за действие при случай на тормоз над дете; случаите на насилие над деца от учители да бъдат разгледани по Механизма за противодействието на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и да бъдат предприети мерки за подкрепа; родителите/законните представители на учениците и всички участници в училищата общност да бъдат запознати с етичния кодекс за поведение на учителите и служителите; да се предприемат действия за превенция на насилието, в т.ч. поставяне на видеонаблюдение на определени места. В длъжностните характеристики на работещите да бъдат разписани изисквания за познаване и спазване на Етичния кодекс на работещите с деца, Закона за закрила на детето, в т.ч. задължението за съдействие, съгласно чл. 7; Правилника за прилагането му; Конвенцията за правата на детето на ООН и други основни нормативни актове от националното и международното законодателство в областта на закрилата на детето, както и познания за детското развитие.

За подобряване на работата с деца със специални образователни потребности (СОП) е изискано създаване на организация с цел превенция на инциденти между децата и осигуряване на необходимото индивидуално внимание за детето със СОП, с оглед овладяване на неприемливи прояви; организиране на кът за уединение, който да бъде използван при състояние на напрежение у дете; провеждане на засилена работа с дете, жертва на насилие; съгласуване на целите и дейностите на различните специалисти при съставяне плана за подкрепа; извършване на консултативна дейност с родителите на другите деца за приемане и приобщаване на детето в групата след получаване на съгласие от родителите на детето със СОП. Класните ръководители да разглеждат в часа на класа теми, свързани с превенция на насилието и агресия, съгласно Годишния план на училището и съгласно разработения План за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Основният проблем при доставчиците на социални услуги е създаване на организация на работа, която да доведе до оказване на адекватна подкрепа на децата за развитие на техните умения, социализирането и интегрирането им в общността. При ново обстоятелство в живота на дете, пряко влияещо върху неговото развитие, не се сезира ОЗД и не се провежда среща за преглед на плана за грижи, с цел планиране на нови дейности. Не се сезира ДСП при насилие между деца с искане за насочване към социална услуга в общността за децата, упражнили и преживявали насилие.

При случаи на установени нарушения на договорните условия по предоставяне на приемната грижа за детето от страна на професионалното приемно семейство, е необходимо да се предприемат действия за заявяване на становище на ОЕПГ за санкция на приемното семейство, което да поеме конкретни ангажименти за спазване и изпълнение на отправените препоръки от социалните работници на екипа. Работодателите не осигуряват специализирани обучения на служителите за работа с целевата група деца, както и провеждането на регулярна супервизия. В длъжностната характеристика на част от служителите не е регламентирано изискване за спазване на Етичния кодекс на работещите с деца, както и познаване и прилагане на международното и националното законодателство в областта на закрилата на детето, включително чл. 7 от ЗЗДет.

Дадените задължителни предписания на ДСП водят до извода, че не се извършва пълно проучване, не се проследява изпълнението на дадено задължително предписание и не се прави предложение за издаване на задължително предписание по реда на чл. 18, ал. 4 от Правилника за прилагане на ЗЗДет. Необходимо е съставяне на задълбочена оценка на случая, като в нея се включи оценка на родителски капацитет и се обследва връзката „дете – родители“; планиране на конкретни действия в плана за действие, съобразени с изведените потребности; регламентиране на контактите родител – дете в плана за действие; залагане в плановете за действие на дейности за изследване на родителския капацитет на майката, дейности за изготвяне на специализирана оценка на потребностите и предоставяне на социална услуга „психологическо консултиране“ на децата, с цел превенция на негативното влияние на родителския конфликт върху тяхното психическо развитие и емоционално състояние; насочване, включително със заповед, на двамата родители към обща социална услуга за улесняване на връзката „родител – дете“ и подобряване на комуникацията

между родителите; Родителят да бъде писмено уведомяван и канен за обсъждане на всеки преглед на оценката на случая и плана за действие, както и при съставянето на нов план за действие.

За подобряване на работата по случаите на деца в риск е изискано също: организиране на групова семейна конференция по случай на дете, въввлечено в родителски конфликти; издаване на задължително предписание при отказ за сътрудничество на родителите; осъществяване на засилен текущ контрол по ефективност на предприетата мярка за закрила.

През отчетния период, последващият контрол относно изпълнението на издадените задължителни преписания е осъществен въз основа на постъпила писмена информация от проверените обекти, както и събиране на уточняващи данни чрез провеждане на телефонни разговори. От получената обратна информация е видно, че ръководителите на проверените обекти са предприели действия за отстраняване на пропуските и нарушенията, чрез издаване на съответните заповеди, разработване или актуализиране на изискуеми правила и процедури, осъществен контрол и запознаване на екипа с установените пропуски.

За всички извършени проверки, приключили със задължително предписание са уведомени горестоящите органи за резултатите и за съдействие по отношение на изпълнението им.

3. Постъпили жалби и сигнали в ДАЗД.

Работата по жалби и сигнали на граждани или юридически лица е основна част от дейността на ДАЗД в направление мониторинг за спазване на правата на децата. Постъпилите и регистрирани в деловодната система жалби, молби, заявления и сигнали на граждани, юридически лица, държавни институции, както и анонимни писма за насилие над деца, са разгледани в законоустановения срок. При някои от подадените жалби се създават затруднения, във връзка с непосочен конкретен проблем или липса на имена и адрес на детето, за което се подава сигнала, като в тези случаи се налага от подателя да бъде изискана допълнителна информация. През 2021 г. се забелязва все по-често използване на сайта на ДАЗД от гражданите, като метод за подаване на сигнали. Националната телефонна линия за деца 116 111 също е един от най-разпознаваемите канали за подаване на сигнали от деца, родители и граждани.

През 2021 г. служителите на ДАЗД са работили по 3133 бр. преписки, от които от предходни години са 902 бр. Новопостъпилите през 2021 г. жалби и сигнали са 2231 бр., като от тях 679 бр. са подадени от физически лица, 301 бр. от сигналите са подадени от юридически лица, а случаите, в които инспекторите от ГДКПД са се самосезирали са 248 бр. На Националната телефонна линия за деца 116 111 са подадени 1003 бр. сигнала.

През 2021 г. най-много сигнали са подадени в ДАЗД от физически лица – 679 бр. или 31 % от общия брой сигнали. В 13 % от преписките (301 бр.) подателите са юридически лица – централни и териториални органи на изпълнителната власт, органи на съдебната власт, Омбудсманът на Р България, директори на образователни институции, неправителствени организации, медии, сдружения и други. От изнесени информации в електронни медии и публикувани материали в печатни издания през 2021 г. експертите са се самосезирали в 248 случая – 11 % от новообразуваните преписки. Преобладаващата част от случаите касаят деца – жертви на инциденти или насилие. Незабавната реакция на служителите при такива случаи и информирането на съответните органи – ОЗД/ДСП, МВР, прокуратура и др., е важно за своевременното предприемане на мерки съобразно тяхната компетентност.

По отношение на преписките, които са постъпили в ДАЗД в предходни периоди и по които се работи дългосрочно е необходимо да бъде отбелязано, че една част от подателите депозират многобройни писма ежеседмично. На всички тези сигнали се отговаря в срок от експертите, ангажирани със съответния случай. Тези жалби касаят родителски конфликти, за които има влязло в сила съдебно решение, или определение на съда, с което са постановени привременни мерки, регламентиращи режима на лични контакти, които се нарушават от единия или другия родител. В голяма част от случаите е налице нежелание от страна родителите за съдействие на институциите, които се намесват за разрешаване на конфликта помежду им. Независимо от намесата на институциите, липсата на желание на родителите да положат усилие за компромис помежду си задълбочава проблемите, а постъпващите в ДАЗД жалби ангажират много време и ресурс.

Жалбите и сигналите, след завеждане в деловодната система се обработват в срок. Следва да бъде отбелязано, че от началото на 2021 г. в ДАЗД се въведе нова система за документооборота EVENTIS R7.

В преобладаващата част, при постъпване на сигнал, се сезира ОЗД, с цел извършване на проучване и/или предприемане на мерки за закрила. В много от случаите се уведомяват и други органи (МВР, кметове на общини, директори на училища и детски градини) за предприемане на действия по компетентност. От страна на ДАЗД тези случаи се проследяват, при нужда се дават методически насоки към съответния отдел „Закрила на детето“ към дирекцията „Социално подпомагане“. Една част от децата и семействата са насочени към социални услуги в общността за оказване на подкрепа във връзка с настъпило събитие, от органа за закрила на местно ниво.

Сигналите, подадени на НТЛД през 2021 г. са 1003 бр. или 45 % от общия брой на новопостъпилите преписки.

Забележка: Подадените сигнали на НТЛД 116 111 са включени в общия брой новопостъпили преписки.

Броят на преписките, образувани след подадени сигнали от юридическите лица през 2021 г. е увеличен със 77 бр. в сравнение с 2020 г., когато тези сигнали са били 224 бр. Минимално намаление се отчита в преписките по самосезиране през отчетната година – 248 бр., доколкото през 2020 г. те са били 264 бр.

И през 2021 г. най-високият дял от новопостъпилите преписки касае случаи на упражнено насилие над деца. През 2021 г. в ДАЗД са постъпили 499 нови сигнали и жалби, в които са изнесени данни за деца, спрямо които са упражнени различни форми на насилие. Като процентно съотношение, сигналите, в които подателите са съобщили за упражнено насилие над деца съставлява 41% от общия брой на постъпилите сигнали. В сравнение с 2020 г. по този показател се наблюдава значително увеличение със 116 бр., като през 2020 г. броят на преписките за насилие е бил 383 бр. Най-голям е броят на сигналите, в които са представени сведения за упражнено физическо насилие над деца – 166 бр. или 33 % от общия брой сигнали за насилие. В сравнение с 2020 г. се отчита увеличение в броя на сигналите по тази проблематика с 26 случая. На второ място са сигналите, в които е визиран системен отказ от полагане на грижи или незачитане на основни нужди на детето от страна на неговите родители – 135 бр. (27 % от общия брой

сигнали за насилие), като броят на тези сигнали отбелязва повишение с 32 случая, в сравнение с 2020 г. (през 2020 г. са подадени 103 бр. сигнала). На следващо място са сигналите за упражнено психическо насилие над деца – 100 бр. (20 % от общия брой сигнали за насилие), в сравнение с 2020 г. случаите са се повишили с 17 бр. - през 2020 г. те са били 83 бр. Постъпилите в ДАЗД сигнали за сексуално насилие или блудство с дете през 2021 г. са 76 бр. (15 % от общия брой сигнали за насилие), повишението е с 24 бр. в сравнение с 2020 г. В 22 бр. от жалбите (4 % от общия брой сигнали за насилие) се визира използване на неподходящи и уронващи достойнството на детето методи на възпитание. През 2020 г. този проблем е засегнат в 5 бр. преписки. В голяма част от сигналите подателите посочват повече от един вид насилие.

В следващата голяма група образувани преписки попадат жалбите, които касаят деца в риск и необходимост от предприемане на мярка за закрила. През 2021 г. в ДАЗД са постъпили 131 бр. сигнала по тази проблематика, които представляват 11 % от общия брой на новопостъпилите преписки. Проблемите, които подателите излагат в тези сигнали са свързани с нарушени права на деца и необходимост от предприемане на мярка за закрила, свързани с неподходящи условия за отглеждане и възпитание, риск от трафик, незадоволяване на здравни и образователните потребности, неприемливо поведение и/или агресия спрямо и между деца, прояви на дискриминация, липса на законов представител, риск от суицид и др. В сравнение с 2020 г., когато броят на сигналите по тази проблематика е бил 145 бр. се отчита, че новопостъпилите сигнали в ДАЗД, касаещи необходимостта от предприемане на мерки за закрила спрямо деца са намалели с 14 бр.

На следващо място са жалбите и сигналите, в които са застъпени проблеми, които касаят спорове за упражняване на родителски права и нарушени лични контакти на родители с децата им. През 2021 г. в ДАЗД са подадени 131 бр. нови жалби, в които подателите съобщават за проблеми, свързани със спорове, относно упражняването на родителските права или режим на виждане на единия родител с детето (11 % от новите преписки). В сравнение с 2020 г., когато техния брой е бил 156 бр., през 2021 г. се наблюдава спад на тези сигнали с 25 бр. Следва да бъде отбелязано, че освен по новопостъпили жалби по тази проблематика, експертите от ГДКПД работят продължително време и по преписки, образувани в предходни

периоди по случаи на родителски конфликти. В преобладаващата част от тези спорове е налице влязло в сила съдебно решение, или определение на съда за привременни мерки, регламентиращо упражняването на родителските права и режима на лични контакти на детето с неотглеждания родител. Изложените в сигналите данни предимно сочат, че постановените мерки от съда се нарушават от единия или другия родител, което води родителите до подаване на многобройни жалби един срещу друг. Нежеланието от тяхна страна да положат усилия, за да подобрят отношенията помежду си в името на детето и да запазят нормалното му психическо състояние, задълбочава проблема дългосрочно, независимо от намесата на институциите.

През календарната 2021 г. в ДАЗД са постъпили 56 бр. жалби, в които е изразено недоволство и несъгласие от работата на служителите от отделите за закрила на детето към Дирекции „Социално подпомагане“ (4 % от новите преписки). В сравнение с 2020 г. по този показател се отчита намаление с 12 бр. Най-често подателите изразяват недоволство от предприети или не предприети мерки за закрила, несъгласие със съставените социални доклади по искане на съда или изразено/неизразено становище на социалния работник. Често в жалбите се представят и данни за субективно отношение от страна на социалните работници от ОЗД/ДСП, в работата им по случаи на деца.

14 бр. жалби (1 % от новите преписки) са постъпили в ДАЗД през 2021 г., в които са изложени молби за съдействие, по отношение разрешаване на жилищни и материалните проблеми на семейството, настаняване на дете при близки и роднини и реинтеграция, възможности за подпомагане на семейството по реда на ППЗЗД и на ППЗСП, поради срещани финансови затруднения на семейството, подпомагане при изземване на жилище, като в сравнение с 2020 г. се наблюдава увеличение с 6 бр. В тези случаи се сезират и ангажират други институции, съобразно законовите им правомощия, тъй като решаването на тези проблеми не е от компетентността на ДАЗД.

Намаление с 8 бр. бележат преписките, които са образувани след постъпили в ДАЗД през 2021 г. молби за съдействие, свързани с различни производства и процедури – 40 бр. (3 % от новите преписки). В преобладаващата си част в тях се поставят проблеми от правно естество и искания за юридическа консултация, като в тези случаи въпросите се насочват по компетентност към други институции.

В сравнение с 2020 г., през 2021 г. с 12 бр. са намалели преписките, образувани след подадени в ДАЗД сигнали, касаещи инциденти с деца. През 2021 г. в ДАЗД са постъпили 89 сигнала (7 % от новите преписки) в които е представена информация за възникнали Происшествия и трагични събития с деца, породени от различни обстоятелства.

Тревожно са се увеличили сигналите, свързани с извършени противообществени прояви на деца, сравнение с 2020 г., когато техният брой е бил 28 бр., през 2021 г. се отчитат 49 бр. сигнала по този показател (4 % от новите преписки). Значително повишение се отчита в преписките които са образувани след подаден сигнал за ранно съжителство или брак с ненавършили пълнолетие деца. През 2020 г. техният брой е 12 бр., а през 2021 г. - 36 бр. (3 % от новите преписки).

През периода в ДАЗД са постъпили 11 бр. жалби, които са свързани с медийни продукти с неподходящо съдържание за деца или с тяхно участие (1 % от новите преписки). По този показател увеличението е с 3 бр., в сравнение с 2020 г., когато преписките са били 8 бр.

През 2021 г. са постъпили 7 бр. сигнали, които касаят незадоволително качество на предлаганите грижи за деца в социална услуга от резидентен тип, като в сравнение с 2020 г. техният брой е непроменен.

Голяма част от новообразуваните в ДАЗД преписки, съобразно поставените от гражданите и юридическите лица проблеми, не попадат в посочените по-горе групи. Получените 165 сигнала (13 % от новите преписки) касаят въпроси, които в преобладаващата си част не засягат деца, както и запитвания, свързани с права и задължения на родители и искания за предоставяне на информация на различни институции. В тази група преписки са включени и сигналите, в които се визира нарушение на чл. 11а от ЗЗДет.; въвличане на деца в политическа агитация, с оглед проведените през 2021 г. парламентарни избори; полагане на детски труд, риск от отпадане от образователната система; неприемливо поведение в детска градина или училище; жалби относно законността на предлаганите мерки от МЗ и МОН, касаещи организацията на учебния процес през настоящата учебна година; дискриминационно отношение спрямо деца и др. В част от преписките е посочен повече от един проблем.

4. Консултации на граждани и юридически лица.

Броят на дадените консултации от служителите на ДАЗД за 2021 година е 1472 броя. От тях в приемното време са предоставени 85 броя или 5,80 % от дадените консултации. Потърсено е съдействие от гражданите в 1387 бр. или 94,20 %, като се запазва тенденцията консултациите по телефон да преобладават и да са предпочитания начин за бърз, спестяващ време и средства начин за получаване на търсената информация, съдействие или съвет. Факт е, че този вид консултации дават възможност консултираният да запази своята анонимност и да сподели своя проблем, без да се налага директен контакт и среща със служител. Според профила на консултираните се отчита, че физическите лица са 1297 бр., а 175 бр. са юридическите лица.

Остава непроменена тенденцията физическите лица, потърсили консултация, да са в преобладаващата си част родители на децата.

При анализ на водещите проблеми, които са дискутирани в хода на консултациите по тематични области, водещо място с 414 броя са консултациите, по които е търсено съдействие и са относими към за системата за закрила, координати на ОЗД/ДСП, функции на НТЛД 116 111, въпроси свързани с епидемиологичната обстановка в страната и ограниченията, наложени на гражданите и техните семейства и други. На второ място с 231 бр. се подреждат консултациите, в хода на които е търсена информация по отношение на различни процедури, а на трето място по брой с 181 бр. са въпроси, свързани с нарушаване или ограничаване на режима на лични отношения с дете от страна на единия родител, въпреки влязло в сила съдебно решение.

Броят на консултациите, дадени по повод упражнено насилие спрямо дете в неговите различни форми – физическо, психическо, сексуално, negliжиране и домашно насилие за 2021 г. са общо 156 броя, което е 10.59 % от общия дял консултации и заемат четвърто място.

В повечето проведени през отчетния период консултации е предоставяна информация относно функциите и правомощията на ДАЗД, ДСП и другите компетентни органи в областта на закрилата на детето, като при някои от консултациите има повече от един проблем, по който граждани са консултирани.

IV.Насоки, методики, методически указания на ДАЗД.

През отчетния период е финализирана работата на междуведомствена работна група под ръководството на ДАЗД и в партньорство с АСП, за актуализиране на Методиката за управление на случай за закрила на дете в риск от отдела за закрила на детето. Работната група проведе редица от заседанията online (на 20.01.2021 г.; 27.01.2021 г.; 29.01.2021 г.; 01.02.2021 г. и 05.02.2021 г.). От страна на ДАЗД са организирани онлайн срещи за обсъждане на предлаганите промени с всички 28 РДСП и с над 40 ДСП-та на територията на страната. Методиката е утвърдена от председателя на ДАЗД и изпълнителния директор на АСП. Тя е изпратена на всички дирекции „Социално подпомагане“ в страната за сведение и изпълнение.

През този период са актуализирани и Практическите насоки за образователни институции при родителски конфликт, които са изпратени на Министерство на образованието и науката, с цел информирането на всички Регионални управления на образованието с цел прилагането им в работата на специалистите, работещи в тази област.

През изтеклата година е финализирана работата на междуинституционална работната група под ръководството на ДАЗД, с участието на експерти от ДАЗД, МТСП, МП, МЗ, АСП, акредитирани организации за посредничество при международни осиновявания, за преглед и актуализиране на Методическите насоки за подготовка на дете за осиновяване. Насоките са обсъдени с осем регионални дирекции за социално подпомагане предложени от АСП, с най-много осиновителни процедури и опит, на проведена на 26.11.2021 г. онлайн среща. Обсъдени са и с експерти от Областен екип по приемна грижа – Пловдив, от където са получени положителни коментари. Актуализираните Методически насоки за подготовка на дете за осиновяване са съгласувани с всички институции, участвали в работната група. От тяхна страна са постъпили отговори, с които подкрепят така изготвения документ. Същите са изпратени до МП, МТСП, МЗ, АСП и НСОРБ, за да бъдат сведени на вниманието на участниците в процеса.

През 2021г. са разработени методики за три тематични планови проверки по различни теми, а именно:

□ ”Работа по превенция на насилието и подкрепа на деца, по преодоляване на проблемно поведение на детето, работа в критични ситуации“;

□ „Методика за осъществяване на проверка относно спазване правата на детето в териториалните поделения на Държавната агенция за бежанците“;

□ „Работа по случаи на деца, въввлечени в родителски конфликти“;

Първата и третата методики предвиждат използването на интегриран метод на проверка в различни обекти на ниво община – ДСП, образователни институции, социални услуги в общността и резидентни такива, социално-педагогически интернат, възпитателни училища-интернати и многопрофилни болници за активно лечение. Целта на проверката е изследване на ефективността в работата на различните обекти по изследваните теми и взаимодействието между тях.

V. Издания на Държавната агенция за закрила на детето.

През изживаната година ДАЗД издаде в подкрепа на родителите следните издания: „Силата на прошката – силата да чуваме истински другите“; „Детето и раздялата при родителите“- в подкрепа на родителите в ситуация на конфликт помежду си, за да осигурят благоденствието и оптималното развитие на своето детето; „Силата на благодарността“ и „Благоденстващото дете“. През годината бяха издадени и „Стъпки за действие в кризисна ситуация“ които са насочени към подкрепа на ръководители на образователни институции, резидентни услуги и центрове за работа с деца.

VI.Административна и административнонаказателна дейност. Предложения за търсене на дисциплинарна отговорност.

1.Съставени актове за установяване на административни нарушения по ЗЗДет.

През 2021 г. от служителите на ДАЗД са съставили тридесет и пет (35) акта за установяване на административно нарушение (АУАН), както следва:

Съставени АУАН за януари-декември 2021г.	Общо 35
Нарушение на чл. 45, ал. 12 от ЗЗДет.	1 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 11 от ЗЗДет.	29 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 9 от ЗЗДет.	1 бр.
Нарушение на чл. 45, ал. 6 от ЗЗДет.	4 бр.

□ За нарушение на чл. 45, ал. 12 от ЗЗДет. е съставен 1 АУАН за неизпълнение на разпоредбата на чл. 11а, ал. 1 от ЗЗДет. - не е изискано писмено съгласие от родителите на детето за заснемането му и за разпространението на сведения и данни за него чрез трети лица.

□ За нарушение на чл. 45, ал. 11 от ЗЗДет. са съставени 29 АУАН за неизпълнение на задължението за съдействие, за информиране на органите за закрила за нуждата от закрила на дете в риск.

□ За нарушение на чл. 45, ал. 9 от ЗЗДет е съставен 1 АУАН за неизпълнение на задължително предписание, дадено от Председателя на ДАЗД, съгласно чл. 17а, ал. 1, т. 14 от ЗЗДет.;

□ За нарушение на чл. 45, ал. 6 от ЗЗДет. са съставени 4 АУАН за неизпълнение на задължението по чл. 33, ал. 1 от Закона за закрила на детето – възпрепятстване на лични отношения на родители с дете, с предприета мярка за закрила.

През 2021 г. от служителите на ДАЗД са съставили общо 35 акта за установяване на административно нарушение, като най-голям е броят на нарушенията по чл. 45, ал. 11 от ЗЗДет.

2. Препоръки за търсене на дисциплинарна отговорност

През 2021 г. от страна на служители от ДАЗД са дадени 21 предложения за търсене на дисциплинарна отговорност на основание чл. 63, ал. 5 от Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

VII. Достъп до обществена информация.

Във връзка с разпоредбите на Закона за достъп до обществена информация, със заповед на председателя на ДАЗД е създадена комисия от служители, която отговаря за организацията и дейностите, свързани с предоставяне на достъп до обществена информация и спазването на основните принципи и регламентираните срокове в закона. Организацията и редът по изпълнение на Закона за достъп до обществена информация от служителите в ДАЗД са уредени с вътрешни правила.

През 2021 г. в Държавната агенция за закрила на детето са постъпили 11 заявления за достъп до обществена информация.

През периода са подготвени 7 решения за предоставяне на пълен достъп до обществена информация.

В два от случаите на основание чл. 32, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация, заявлението е препратено по компетентност до изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.

Необходимо е да се отбележи, че отговорите са изготвени в рамките на законоустановения 14-дневен срок.

Разпределението на заявленията според профила на заявителите е както следва:

- заявления, подадени от НПО - 8
- заявления от граждани - 3

През 2021 г. се запазва констатираната тенденция и в предишни доклади по прилагането на Закона за достъп до обществена информация, че най-често гражданите търсят достъп до копия на различни документи, налични в Държавната агенция за закрила на детето, докато неправителствените организации се интересуват от статистическа информация.

VIII.Актуализиране на вътрешни правила на ДАЗД.

През 2021 година ДАЗД актуализира следните документи:

- Вътрешни правила за организацията и реда за извършване на проверка на декларациите и за установяване на конфликт на интереси в ДАЗД;
- Вътрешни правила за предоставяне на достъп до обществена информация в Държавна агенция за закрила на детето
- Вътрешни правила за организацията на работа в системата на електронен обмен на съобщения (СЕОС) и система за осигуряване на електронно връчване (ССЕВ) в Държавната агенция за закрила на детето.
- Вътрешни правила за финансово управление и контрол в ДАЗД.
- Правила за работа на дисциплинарния съвет на ДАЗД

IX. Мрежова и информационна сигурност.

С извършен вътрешен одит по мрежова и информационна сигурност проведен на 22.03 – 18.05.2021 г. бе извършена проверка на нивото на съответствие с изискванията за мрежова и информационна сигурност определени със Закона за киберсигурност и Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност. В изготвения за ДАЗД доклад бяха очертани и направени констатации по отношение на политиките за сигурност по отношение на мрежовата и информационна сигурност. По посочените несъответствия се изработи работен план за действие, като ДАЗД възложи на външните си контрагенти обслужващи системите за внедряване, управление и поддръжка на определени програмни продукти да отстранят наличните несъответствия. Част от тези несъответствия бяха отстранени още през 2021 г., но за справянето с немалка част от посочените изисквания е необходим допълнителен финансов ресурс, както и човешки такъв.

X. Кризисни интервенции.

ДАЗД има задължение да извършва координация на екипа за осъществяване на кризисна интервенция, като сформира и организира работата на мобилните групи за предоставяне на такава. Членовете на сформирания към ДАЗД екип от специалисти са психолози и психиатри,

които са доказани професионалисти, с дългогодишен опит в своята сфера на дейност.

През отчетната 2021 г. в ДАЗД са постъпили 5 заявки за организиране и провеждане на кризисни интервенции, чрез осъществяването на които е оказана подкрепа на деца, родители, учители и други.

XI. Поддържане и надграждане на Национална информационна система (НИС)

В изпълнение на разпоредбите на чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето председателят на ДАЗД създава и поддържа Национална информационна система (НИС). През отчетната година са проучени възможностите за надграждане и актуализиране на Националната информационна система на ДАЗД, създаването на информационна свързаност/интегрираност чрез софтуерен продукт (информационна система/база данни), който да генерира данни и информация от други системи на органи за закрила/институции/източници за постигане на достоверна и всеобхватна информация за съществуващите дейности на местно и национално равнище по отношение на грижата (рисковете) за детето. Бяха проведени срещи с НСИ, по отношение на събирането на данни и информация от други информационни системи. Проведени са работни срещи с Агенцията по заетостта, по отношение на функционирането на техните системи и събирането на данни и информация от други информационни системи.

Във връзка с подготовката на обобщено предложение за включване на проекти и дейности в Пътната карта за развитие на електронното управление в Република България за периода 2022-2025 г., експерти от ДАЗД разработиха две предложения за проекти, а именно: Разработване на Национална информационна система (НИС) на Държавната агенция за закрила на детето и Надграждане на системата на НТЛД 116111 на ДАЗД. Предложенията за проекти на ДАЗД са изпратени в Министерството на труда и социалната политика.

През 2021 г. след разглеждане от работна група в Държавна агенция за електронно управление (ДАЕУ) на изпратените проектни предложения от ДАЗД, е взето решение, че разработените предложения се приемат безусловно. Заключение на работната група в ДАЕУ е, че проектите „Разработване на Национална информационна система (НИС) на

Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), съгласно чл. 17а, ал. 1, т. 9 от ЗЗДет, която съдържа данни за детето“ и „Надграждане на системата на Националната телефонна линия за деца 116 111“ ще окажат съществен ефект за подобряване на дейността по отношение на грижата за детето.

През последните пет години броят на непридружените деца чужденци, влезли в Република България чувствително нарасна - от 440 непридружени деца през 2017 г., 481 непридружени деца през 2018 г., 524 непридружени деца през 2019 г., 799 непридружени деца през 2020 г. до 3172 непридружени деца през изминалата 2021 г.

Това налага обсъждането и въвеждането на подходящи мерки за закрила на тези деца като деца в риск съгласно §1, т.11 от Допълнителните разпоредби на Закона за закрила на детето и особена уязвима група. Планирането и приемането на такива мерки следва да бъде извършвано на базата на анализ на национално представителни статистически данни, събирани по показател на взаимодействието на непридружените деца с различните държавни органи и институции с компетентност по закрила.

В тази връзка през 2022 г. Държавната агенция за закрила на детето предвижда да започне поддържането на публична информационна система за непридружените деца чужденци в Република България.

XII. Становища по законопроекти.

В предвид сложната политическа ситуация през изминалата година, ДАЗД представи две становища по два законопроекта, свързани с права на деца, а именно: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за семейните помощи за деца № 46-154-01-4, внесен от Корнелия Нинова и група народни представители и Законопроект за изменение и допълнение на Закона за семейните помощи за деца № 46-154-01-11, внесен от Мая Манолова и група народни представители.

XIII. Участие в международни форуми.

Международната дейност на Държавната агенция за закрила на детето произтича от ангажиментите регламентирани в Закона за закрила на детето и от Устройствения правилник на ДАЗД. ДАЗД подпомага и други институции при подготовка на официални международни документи, които обхващат правата и защитата на детето. В тази връзка, агенцията изготвя и

регулярно обменя кореспонденция със Съвета на Европа, Европейската комисия и др. международни структури и организации като подготвят становища и информация, необходима на ПП-Брюксел, ПП-Страсбург, ПП-Женева и ПП-Ню Йорк за представяне на българската позиция по въпроси, свързани с правата на децата, когато в международните форуми не участват представители на ДАЗД.

Председателят на ДАЗД, д-р Елеонора Лилова участва като представител за Република България в заседанията на Управителния комитет по правата на детето към Съвета на Европа.

В периода 22-24 април 2021 г. по време на онлайн заседание на Комитета се обсъди идеята за Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето. Стратегията се основава на шест приоритетни области и се отнася до няколко кръстосани измерения или подходи.

По време на заседанието, което се проведе в периода 18-20 май 2021 г. се представи проекта на новата Стратегия на Съвета на Европа за правата на децата 2022-2027. Задълбочената дискусия върху стратегическия документ продължи на следващото заседание на CDENF на 14-15 юни 2021 г., за което председателят на ДАЗД изпрати становище с коментари. На заседанията се представиха и резултати от проучването, проведено от Комитета по биоетика (DH-BIO), в което взе участие представител на ДАЗД, относно правата на децата и детското участие в процеса на вземане на решения в биомедицинската област.

В периода 16-17 септември 2021 г. пленарната сесия на Управителния комитет бе посветен на въпросите на миграцията, а на заседанието от 13-15 октомври 2021 г. се представиха резултатите от проведените в България и Европа консултации с деца, свързани с разработването на новата Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето 2022-2027. Членовете на Съвета на децата се включиха с видео обръщение, чрез което отправиха послание от името на децата в България за проблемите им, възможните решения и как самите те желаят да бъдат въввлечени в този процес. В рамките на заседанието се прие и окончателния проект на Стратегията. За целта е информиран министър на Министерството на образованието и науката, като бе организирано споделяне на национални добри практики на България в областта на образованието по време на пандемията. Впоследствие тези добри практики са споделени с Управителния комитет CDENF.

През 2021 г. експерт от ДАЗД взе участие в проучването на Работната група за реагиране на насилието над деца (CDENF-GT-VAE), подчинена група на Управителния комитет на Съвета на Европа за правата на детето (CDENF).

Председателят на ДАЗД д-р Елеонора Лилова участва в Глобален форум на ООН за децата и младежта и инициатива за среща на високо равнище на Групата на приятелите на децата и ЦУР, проведен на 7-9 декември 2021 г. в Ню Йорк. Както бе посочено и по горе, на проведеното онлайн заседание участва и член на Съвет на децата. Инициативата бе на УНИЦЕФ и е във връзка със 75-тата годишнина от създаването на организацията. В продължение на три дни лидери от ООН, правителства, бизнес, представители на филантропията и гражданското общество, заедно с младите хора, дискутираха как да се мобилизират всякакви ресурси за насърчаване на правата на детето за постигане на Целите за устойчиво развитие до 2030 г. Като част от тридневната програма се проведе и срещата на високо равнище на Групата на приятелите на децата и на Целите за устойчиво развитие.

Република България, като държава страна по Конвенцията на ООН за правата на детето чрез представителя си във форума д-р Елеонора Лилова, потвърди своята готовност да подкрепя детското участие и да насърчава прилагането на практически механизми за пълноценното участие на децата във вземане на решения. Отново бе поет ангажимент за продължаване на усилията за намаляването на бедността сред децата, за обхващането им от училищната система и за надграждане на Етичния кодекс на работещите с деца (социални работници, лекари и медицински персонал, учители, полицаи, съдии и др.).

ДАЗД е член на неформалната експертна група на Европейската комисия за правата на детето и член за Р.България в Комитета Ланзароте, който е съвещателен орган към Съвета на Европа по въпросите на сексуалната експлоатация и злоупотреба с деца. Експерти от агенцията присъстват и на заседанията на Комитета от експерти по правата и висшия интерес на детето при родителска раздяла и в процедури по предоставяне на закрила (CJ/ENF-ISE) към Съвета на Европа.

През 2021 година бяха проведени пет заседания на Комитета Ланзароте. Общо 48 страни са ратифицирали Конвенцията на Съвета на

Европа за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие. По време на заседанията се потвърди, че пандемията Covid-19 се е отразила изключително неблагоприятно на децата от всички страни, а последиците върху децата ще са дълготрайни. Освен, че е пострадало тяхното психично здраве, много деца остават блокирани вкъщи. Значително са се увеличили случаите на кибертормоз, като извършителите са показали сериозна активност в онлайн пространството.

Във връзка с извършването на мониторинг на прилагането на Конвенцията Ланзароте относно „Защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, улеснена от информационни и технологични средства“, през цялата 2021 г. продължи размяната на мнения по отношение на правната рамка на проектодоклада от втория кръг за наблюдение. Приемането на окончателния доклад е планирано за следващата година.

Във връзка с 10-те препоръки от специалния доклад от спешния кръг за наблюдение „Защита на децата, засегнати от бежанската криза, от сексуална експлоатация и сексуално насилие“, през 2021 г. продължи работата по проекта на доклад.

ДАЗД през 2021 г. участва в съвместни експертни срещи HOME-JUST за защита на децата в миграция“, като заседанията се проведоха онлайн. Участие в срещите взеха и експерти по миграцията и правата на децата от държавите-членки на Европейския съюз (ЕС), Европейската комисия и различните агенции на ЕС. Една от основните теми по време на срещите бе актуалното състояние на Съобщението на Европейската комисия относно защитата на децата в миграция от 12 април 2017 г. По време на срещите се идентифицираха предизвикателствата и се обсъдиха добрите практики.

Сред обсъжданите основни приоритети бяха запазването на психическото здраве, насилствените детски бракове, като са проведени различни проучвания. Насочени са и усилия към осигуряване на безопасни и добре функциониращи външни граници, които да дават сигурност. Организирант се различни обучения, като се цели придобиването на нужните теоретични и практически компетенции.

Експерти на ДАЗД присъстват на заседанията на Комитета от експерти по правата и висшия интерес на детето при родителска раздяла и в процедури по предоставяне на закрила (CJ/ENF-ISE) към Съвета на Европа.

Други международни участия:

-ДАЗД взе участие в онлайн събитие на 23 февруари 2021 г., организирано от Европейската комисия, УНИЦЕФ, Eurochild и др., относно представянето на доклада „Нашата Европа, нашите права, нашето бъдеще“, включващ резултатите от процеса на детски консултации за Стратегията на ЕС за правата на детето и Детската гаранция.

-ДАЗД участва в събитие на 12 април 2021 г., съвместно организирано от ЕС и Съвета на Европа – „Европа за всички деца – осигуряване на настояще, изграждане на бъдеще“.

-Представител на ДАЗД взе участие в неформална среща на 11 май 2021 г., организирана от SOS Детски селища, относно Европейската гаранция за детето.

-ДАЗД взе участие във Форум за безопасен интернет 2021, организиран от Европейската комисия и INHOPE – 6-7 октомври 2021 г.

-Участие в онлайн конференция за децата в дигиталната ера – 7 октомври 2021 г., организирана от Унгарското председателство на Съвета на ЕС. Участие на същата дата във Форум за безопасен интернет, организиран от Центъра за безопасен интернет.

-На 7-8 октомври 2021 г. ДАЗД взе участие в Конференция „Права, възможности и благосъстояние на децата и младите хора в дигиталната ера“;

-Участие в онлайн Регионална конференция за борба с трафика на хора, организирана от министерството на външните работи на Република Австрия - 13-14 октомври 2021 г.

-Представители на ДАЗД бяха част от делегацията на Република България в среща с Подкомитета на ООН за предотвратяване на изтезанията и другите форми на жестоко, нехуманно или унижително отнасяне или наказание, проведена в периода 24 – 30 октомври 2021 г.

-На 4 и 5 ноември 2022 г. ДАЗД взе участие в световна среща на ISPCAN, по време на която бяха идентифицирани решения за ефективно адресиране на предизвикателствата пред закрилата на децата, породени от пандемията COVID-19.

-Представител на ДАЗД взе участие в онлайн Световен конгрес по детско правосъдие в Мексико, 15-20 ноември 2021 г.

-На 30 ноември – 1 декември 2021 г. експерт от агенцията взе участие в Глобалния форум относно изкуствения интелект за децата, организиран от УНИЦЕФ и правителството на Финландия.

-На 8 декември експерт от агенцията взе участие в среща, организирана от Европейската социална мрежа (ESN) на тема „Задвижване на дигиталните трансформации в социалните услуги“.

-На 15-16 декември ДАЗД взе участие в Международна конференция на Съвета на Европа относно ролята на жените и децата в тероризма. Експерти от дирекцията взеха участие на 21 януари 2021 г. в уебинар, организиран от Отдела за правата на децата на Съвета на Европа относно издаването на новия Наръчник на Съвета на Европа за детско участие „Слушай-действай-променяй“.

-Представители на ДАЗД взеха участие в серия уебинари и онлайн събития на Глобалното партньорство за прекратяване на насилието над деца (End Violence).

-Експерти от ДАЗД работиха по присъединяването на НТЛД 116 111 към CHILD HELPLINE INTERNATIONAL.

XIV. Изпълнение на проекти.

Проект „Координиран отговор към насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката“

Държавната агенция за закрила на детето участва като партньор в изпълнението на международен проект „Координиран отговор към насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката“ (CAN-MDS II) към Генерална дирекция „Правосъдие и потребители“ по работна програма „Права, равенство и гражданство“ от м. ноември 2018 г. ДАЗД участва в този проект като партньор с други организации от различни държави. Целта на този проект е всички ключови участници в работата по случаи на насилие или пренебрегване на деца да имат достъп на различни нива до разработения софтуер за вписване на информацията. Софтуерът позволява проследяване на всеки един конкретен случай и допълване с информация, например

насочване към нови услуги или промяна на ситуацията на детето и семейството. Системата се приема като иновативна, защото използва обща методология за различните страни и е чувствителна към всички сектори, професионални среди и услуги и ще запълни празнините в изследването на насилието в световен мащаб.

В национален план въвеждането на системата бе предвидено да подкрепи и изпълнението на международните ни ангажименти за изпълнение и отчитане на напредъка по премахване на насилието над деца. По проекта бе предвидено тестването на разработената система CAN-MDS да се проведе на национално и местно ниво. През м. юни 2021 г. приключи изпълнението на проекта, като се проведе финална конференция.

Проект „Изграждане на капацитет за социални услуги, образование и полицейски служители, с цел укрепването на системата за закрила на децата в България - Strengthen“

Държавната агенция за закрила на детето е партньор с Фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ) и Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“ по проект „Укрепване на системата за закрила на детето в България чрез изграждане на капацитета на професионалисти от сферите на социалните услуги, образованието и полицията“. Проектът стартира на 01 април 2020 година и е с период на изпълнение от 2 години. Той е съфинансиран по програма „Права, равенство и гражданство“ на Европейския съюз.

Проектът предвижда изграждане на капацитет за предлагащите социални услуги, полиция и образователния сектор (включително образование и грижи в най-ранна детска възраст, учители, друго училищно/ранно образование и за персонала, полагащ грижи за децата), с цел систематизиране на превенцията, откриването, идентифицирането и реагиране на неблагоприятни детски преживявания, с ясен фокус върху насърчаването на положителни и грижовни отношения, които да подпомогнат устойчивостта.

Във връзка с изпълнението на проекта, през изминалата година бяха разработени учебни модули за професионалистите от образователната сфера, социалните служби и полицията, както и се проведеха обучения на национално ниво в 28 града в страната.

XV. Научноизследователска и образователна дейност.

Във връзка с изпълнение на Плана за действие на дадени препоръки от извършен одит за даване на увереност за оценка на специализираната дейност на ДАЗД, председателя ДАЗД д-р Елеонора Лилова възложи изпълнението на поръчка с предмет „Изготвяне на Функционален анализ на ДАЗД“. Анализът включва следните две дейности: Дейност 1- Анализ на състоянието и Дейност 2 –Анализ на изпълнението. Въз основа на направеното изследване са направени редица констатации и препоръки, които касаят статут и правомощия на агенцията, мисия, визия и стратегически цели, организационна култура и мотивация на служителите и работно натоварване. Функционалният анализ е изпратен на министъра на труда и социалната политика за сведение.

През изминалата година ДАЗД възложи провеждането на задълбочено изследване което да покаже какви са предизвикателствата пред съвременните родители в грижата им за децата в условията на сложна социално-икономична, здравна, културна и политическа обстановка. В тази връзка изследването беше възложено на Сдружение „Екологично развитие на местните общности“ (ЕРМО) с предмет: Проучване на тема „Променящите се отношения между поколенията: предизвикателствата пред родителите в условията на културна трансформация и COVID-19“. Резултатите от изследването показват необходимостта от оказване на допълнителна подкрепа на родителите, свързана с отглеждането и възпитанието на децата. Предстои популяризирането на резултатите от проучването.

Във връзка с необходимостта от провеждане на научноизследователска дейност в областта на закрилата на детето, председателят на ДАЗД д-р Елеонора Лилова възложи на екип от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, факултет по педагогика да извърши емпирично качествено проучване и изследване на тема „Правото на избор в живота на децата в Република България“. Целта на изследването бе да се проучи мнението на децата по въпросите, свързани с правото им на избор, безопасност, сигурност и личностно развитие в техния живот. Резултатите от проведеното изследване и изразеното мнение на Съвета на децата дават насоки за разработване на политики за децата и семействата и изготвяне на материали, свързани с реализиране правата на децата и тяхното активно

включване в обществения живот – в семейството, образователните институции и др.

Изготвения доклад с изводи и препоръки ще бъде представен на всички заинтересовани страни.

XVI. Инициативи и събития, свързани с популяризиране на детските права.

Държавната агенция за закрила на детето е партньор в провеждането на научно-практическа конференция с международно участие на тема „30 години Конвенция за правата на детето в България и идеите на Корчак за утвърждаване правата на децата“. Събитието се организира от Факултета по педагогика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Полския институт в София и Фондация „Приятели на Корчак“.

През месец май 2021 г. се проведе официална церемония по връчване на наградите на инициативата „Посланик на доброто“ за 2020 г., която Държавната агенция за закрила на детето организира за втора поредна година. Събитието се проведе в град София, хотел „Балкан“. ДАЗД събра отново истории за хора, помогнали на дете и/или на семейството му, в труден момент, беда, хора преживели тежък инцидент и променили житейска съдба. На специална церемония бяха отличени децата и възрастните с най-вълнуващите от всички събрани истории от цялата страна, както и личности, допринесли за подобряване живота на децата България. Наградените са деца и възрастни в различни категории, които са допринесли за промяна на в живота на други деца и семейства. Отличените възрастни са професионалисти от социалната, образователната сфера и здравеопазването.

През третото тримесечие на 2021 г. стартира процедура по подготовка за провеждане на инициативата „Посланик на доброто“ за 2021 г. ДАЗД се обърна с молба към институции, граждански и синдикални организации, медии и др. от цялата страна за да участват в събитието със конкретна номинация.

През 2021 г. за четвърта поредна година ДАЗД предприе действия за провеждане на инициативата – връчване на Отличителен знак „Аз гарантирам щастливо детство“. Събитието се провежда ежегодно като признание за развиването и утвърждаването на правата на децата и

осигуряването на условия за пълноценното им развитие. Чрез връчването на този отличителен знак ДАЗД подкрепя усилията на общините, юридическите лица, неправителствените организации, доставчиците на социални и универсални услуги за деца по отношение на тяхната ефективност и качество на дейностите.

Основният критерий, по който се присъждат отличителните знаци е приноса в грижата за децата и за дейности и инициативи, допринасящи за създаването на условия за тяхното пълноценно развитие.

Отличителният знак се връчва за постижения в четири категории:

1. Устойчиво развитие;
2. Успешна промяна;
3. Значима иновация;
4. Значимо партньорство.

За отличието кандидатстват или се номинират общини, юридически лица, граждански организации, доставчици на социални и универсални услуги за деца, детски градини, училища, центрове за специална образователна подкрепа и читалища.

През първото тримесечие на 2021 г. за трети път председателя на ДАЗД връчи отличителния си знак „Аз гарантирам щастливо детство“ за 2020 г. на официална онлайн церемония.

В края на календарната година, за четвърти път бяха връчени наградите на победителите за 2021г. по време на проведена онлайн церемония.

Държавната агенция за закрила на детето за поредна година организира празник за децата на 1-ви юни – Международния ден на детето, който през изминалата 2021г. се проведе под мотото: „Нека всеки ден да бъде първи юни!“. Празникът се проведе в девет градове в страната. В него се включиха членовете на Съвета на децата към ДАЗД и беше подкрепен от общините по места. Освен забавления, организаторите влязоха и в ролята на кореспонденти, които проучват мнението на децата на въпроса: „Как ще продължите изречението: Искам всеки ден да бъде 1-ви юни, защото...?“. Участниците от всички градове се свързваха помежду си със стрийминг от

София, Бургас, Благоевград, Варна, Враца, Добрич, Димитровград, Пловдив и Русе.

През изтеклата година ДАЗД се включи и подкрепи различни инициативи, като Кампанията „Нестле за живеј активно“, инициативата на Национална мрежа за детето: Национален сертификат „Компания – приятел на детето“, Българския център за безопасен интернет, Института по социални дейности и практики относно реализиране на проект „AiDA - Изкуствен интелект за интелигентно правосъдие за деца за достъп до информация за техните права в Европа“ и други.

XVII. Участие в проект „Гаранция за детето.“

Държавната агенция за закрила на детето е част от Националния съвет за координация и наблюдение и се включва в проекта за „Гаранция на детето“. Освен агенцията, членове на този съвет са Министерския съвет, Министерство на здравеопазването, Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на финансите, Агенция за социално подпомагане, Национално сдружение на общините в Република България, Национална мрежа за децата, УНИЦЕФ за България.

„Гаранцията за детето“ е резолюция на ЕС от 2015, с която се отправя призив към държавите членки да въведат политики, така че всяко дете, живеещо в бедност да има достъп до безплатно здравеопазване, образование, детски грижи, приемливо жилище и подходящ хранителен режим, като част от европейски интегриран план за борба с детската бедност и препоръча на всички деца да се предостави достъп до качествени услуги в този изключително важен етап от тяхното развитие.

Европейската комисия финансира пилотното прилагане на Гаранцията за детето с подкрепата на УНИЦЕФ в 7 държави-членки: България, Германия, Гърция, Италия, Испания, Литва и Хърватия.

От страна на ДАЗД членове на Съвета на децата към Държавната агенция за закрила на детето вече участват в пилотния проект „Гаранция за детето“. През месец март 2021 г. се проведе първият онлайн опознавателен и учебен тренинг на екипите по проекта в дейността: „Деца изследователи“, в който участваха и членове на Съвета, които са представители на областите: Сливен, Стара Загора и Бургас. Участниците се запознаха с ключови изследователски метода – анкета, наблюдение и интервю.

Екипите стигнаха до общия извод, че дискриминацията е ключов фактор, влияещ върху социалната изолация. Участниците в тренинга набелязаха бъдещи теми, по които могат да работят в изследователската си дейност, сред които: „Имат ли достъп децата от ромски произход до здравословен начин на хранене?“; „Как децата с увреждания биват приемани от учителите и другите деца?“; „Как се чувстват децата с увреждания и как приемат различието си?“; „Жилищни условия сред ромското население“; „Влияе ли здравословното състояние на децата с увреждания на техните социални контакти?“. При реализиране на дейностите децата ще работят съвместно и ще бъдат подкрепени от менторите в съответната област.

Проектът „Европейска гаранция на детето“ е още една стъпка за подобряване на живота на децата в България.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

През последните години ДАЗД работи в партньорство и активен диалог с деца и родители, учители, здравни специалисти, творци на изкуството и всички други заинтересовани страни, като основната цел е да обедини усилията за по-добро бъдеще на децата в България.

Мисията на екипа на ДАЗД е да продължи да отстоява правата на всяко дете и се стреми да подобри живота на децата и техните семейства по света, като основен фокус в работата на Държавната агенция за закрила на детето е координацията с всички институции за работа с най-уязвимите: децата, живеещи в риск от бедност и социално изключване; децата в риск от изоставяне; децата, жертви на насилие; децата със затруднен достъп до образование; децата с увреждания; децата, участници в правни процедури и децата бежанци и мигранти.